

**ЗОМИН 2022 РЕСПУБЛИКА ЁШ ИЖОДКОРЛАР СЕМИНАРИНИНГ БАДИИЙ
ПУБЛИЦИСТИКА ИШТИРОКЧИСИ****Отабек Қобилов***Наманган вилояти Чуст тумани Тинчлик маҳалласи ёшлар етакчиси*

– Туризм – бу ҳам инвестиция, ҳам экспорт, ҳам янги иш ўринлари ва камбағалликни қисқартириш дегани. Шунинг учун ҳар бир ҳудудда бу соҳага жиддий эътибор қаратиб, кўпроқ сайёҳларни жалб этиш керак

Ш.М.Мирзиёев**Ўзбекистон Республикаси Президенти
Муқаддас қадамжойлари машхур Чуст**

Ўзбекистон табиати ўзининг гўзаллиги ва турли-туманлиги билан ажралиб туради. Наманган вилояти ҳам ўсимлик дунёси, манзаралари, тарихий ва сайёҳлик масканлари билан алоҳида диққатга сазовор. Бизни ўраб турган табиат жуда ҳам мўжизавийлигини ҳамма билади. Биз яшаётган сайёрамизда шундай гўзал ва бетакрор манзарага эга бўлган гўшалар мавжудки, уни ҳар бир инсон ҳаётида бир маротаба бўлса ҳам томоша қилиши керак. Наманган вилояти гўзал табиат манзаралари ва узоқ ўтмишга бориб тақаладиган тарихий ёдгорликлари, сўлим зиёратгоҳлари билан ҳам дунёга танилган. Чуст - бу қадим тарих дунёсининг илғор ва асрлар давомида бу шаҳар бутун цивилизациянинг қайноқ қозони, илғор ғоялар ва буюк мутафаккирларнинг Ватани бўлган. Тарих саҳифаларида из қолдирган қадимий шаҳар Чустни тарихида кўплаб қийин даврларни бошдан кечирган тарихий ва муқаддас маскан. Чуст юрт тараққиётига беқиёс ҳисса қўшган нафақат бир миллат, балки бутун дунё фаровонлиги учун илмдаргоҳи бўлиб ҳам хизмат қилган тарихий маскандур. Чуст Наманганнинг энг қадимги шаҳарларидан бири, тарихий ва маданий мероси ва миллий бирликнинг рамзи сифатида жамоат ҳаётида алоҳида аҳамиятга эга бўлган муқаддас жойлари мавжуд. Улар халқ орасида алоҳида ҳурматга сазовор бўлган маданий мерос ёдгорликлари. Хусусан, дунёвий ва диний меъморчилик объектлари, табиий ландшафт ёдгорликлари, шунингдек муҳим тарихий воқеалар билан чамбарчас боғлиқ бўлган тарихий аҳамиятга эга бўлган объектлар мавжуд. Чуст келажагини халқаро туризмнинг жадал ривожланиши ва минтақада саноатнинг ўсиши билан тасаввур қилиш мумкин. Бунинг учун зарур шарт-шароитлар яратилмоқда. Чуст азалдан савдо ва бирдамлик маркази бўлган. Бинобарин туризмнинг муҳим бир бўлагига айлантириш, шубҳасиз, давлат раҳбарининг муҳим қароридан биридир. Бундан буён Буюк Ипак йўли бўйлаб шаҳарнинг қиймати ошади.

Наманган вилояти юқори туристик салоҳиятга эга бўлиб ривожланиб юксалаверади. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев бир сўзи билан айтганда: „Ҳар бир миллат, ҳар бир мустақил давлат ўзининг маънавий марказини белгилаши керак. Деган долзарб фикрлари ўлароқ йил давомида кўп ўзгаришлар юз берди ва дадил ташаббуслар қабул қилинди. Бир сўз билан айтганда шаҳар тубдан реконструкция қилинади ҳамда қилинмоқда. Шаҳар ўзгача қиёфа касб этади.

Ҳудудда мамлакатда тарихий ва маданий мерослар кўплаб ёдгорликлари жойлашган. Бу ерда қадимий шаҳарлар, мақбаралар ва ибодат жойлари жойлашган. Наманган вилояти кўплаб муқаддас қадамжойларга ва тарихий обидаларга бой. Баъзи тарихчиларнинг фикрига кўра, 4000 йиллик тарихга эга шаҳарнинг асосий ғурурларидан Чустнинг машҳур зиёратгоҳларидан бири Бибиона, От чопар эшон ҳамда Мовлоно Лутфуллох зиёратгоҳи борлиги бу жуда ҳам қувонарли ҳол албатта.

Ҳозирда шаҳарнинг тарихий марказида хусусий сармоядорлар ҳисобига мамлакатда ўхшашлиги бўлмаган кўп қиррали туристик мажмуалар қурилиши давом этмоқда. Ушбу иншоат ва иморатлар албатта Шарқона услубда қуриляпканлиги бу ҳам бўлса сайёҳларни эътиборини янада жалб қилиш ҳам кўзда тутилажак ва яна ҳамма қулайликларга эга меҳмонхоналар мавжуд бўлмоқда.

Лойиха минтақада иқтисодиётини ривожлантиришга ҳам катта ҳисса қўшиши табиий ҳол албатта Шубҳасиз, узоқ тарихга эга бўлган Наманган вилоятининг Чуст шаҳрига ҳамма ташриф буюришни орзу қиладиган марказдир. Минтақада кўп асрлик шаҳарлар, тарихий бинолар, мақбаралар ва зиёратгоҳлар мавжуд. Бугунги кунгача сақланиб қолган қадимий биноларнинг меъморчилиги ҳақиқатан ҳам ҳайратланарли. Бугунги кунда жаҳон туризмини ривожлантиришнинг турли хил усуллари мавжуд.

Туризм учун дунёдаги энг жозибали давлатлардан бири шифобахш ва қалбни даволайдиган воситалар билан мақтана олади, бошқалари эса табиатнинг диққатга сазовор жойларини намойиш этиш билан банд. Яна бир қисми тарих ва маданиятга бой соҳаларни тарғиб қилишга бағишланган. Мамлакатнинг тарихий ва маданий меросга, шунингдек, табиатга бағишлаган улкан ҳудудга бой. Шубҳасиз, бу туризмнинг маданий, маърифий, экологик, бизнес ва бошқа турларини ривожлантириш учун зарур шартдир. Муқаддас Чуст бу каби жиҳатларни ривожлантириш орқали сайёҳларни жалб қилиш учун катта имконият яратадиган мамлакатдаги ноёб тарихий ва сирли жойлардан биридир. Чустда туризмни халқаро даражада ривожлантириш мақсадида кўплаб лойихалар ҳам қўлланилмоқда. Ушбу лойиҳанинг амалга оширилиши иқтисодиёт ривожланиши ва туризм ривожига ижобий таъсир кўрсатиши табиий ҳол. Шубҳасиз, узоқ тарихга эга бўлган Чуст шаҳри ҳамма ташриф буюришни орзу қиладиган марказдир.

Бугун Чуст шаҳри сайёҳларни ўзига мафтун этувчи ўзига хос ҳудудга айланган. Яхшиси туманнинг бир қатор туристик масканлар ҳақида тўлиқроқ маълумот берайлик. Бу ерда гастрономик туризм яхши ривожланган. Чуст шаҳридаги Мавлоно Лутфуллоҳ номидаги маданият ва истироҳат боғига келган киши Чуст ошидан емай кетмайди. Бу маскан маҳаллий ва хорижий сайёҳларни ўзига жалб қилмоқда. Мавлоно Лутфуллоҳ номидаги маданият ва истироҳат боғи 1932 йилда Чуст шаҳри ижроия қўмитаси томонидан Мавлоно Лутфуллоҳ зиёратгоҳи ҳудудида ташкил этилган. Боғнинг фаолияти мавсумий, асосан, май-октябрь ойларида гавжум бўлади. Олдинлари бир кунда 4-5 минг, кишига хизмат кўрсатган бўлса пандемиядан сўнг бу ерга келувчилар сони ортиб борди яъни 6-7 минг юртдошларимизга сайёҳларга хизмат кўрсатиб келмоқда. Истироҳат боғи ҳудуди 6,1 гектар майдондан иборат, 7 та кириш эшиги бор, улардан 4 таси захирада. Боғмарказида жойлашган Мавлоно Лутфуллоҳ мақбараси қайта замонавий тарзда таъмирланди. Ўзбекистоннинг илк халқ ёзувчиси Муҳаммадшариф Сўфизода ва шоир Чустий бюсти ёнига чуствик болалар шоири Зафар Диёр бюсти ўрнатилди. Боғнинг ғарбий томонида жойлашган чойхоналар олдидаги сўрилар олиб ташлангач, ўрнига миллий ганжкорлик усулидаги кенг ва муҳташам шийпонлар қурилиб, янги сўрилар билан тўлдирилди, атроф янада обод қилиниб, кўкаламзорлаштирилди. Боғ ўртасида замонавий рангли-муסיқали фаввора барпо

этилган бўлса Мавлоно Лутфуллоҳ мақбараси ёнига яна бир дилларга хузур бағишлайдиган рангли фаввора ўрнатилди. Тобора чирой очаетган файзли хамда қадимий зиёратгоҳлар қайта таъмирланиб асл холича сақланиб келинмоқда

Минтақада кўп асрлик шаҳарлар, тарихий бинолар, мақбаралар ва зиёратгоҳлар мавжуд. Бугунги кунгача сақланиб қолган қадимий биноларнинг меъморчилиги ҳақиқатан ҳам ҳайратланарли Қадим ва кўхна Чустга келган сайёҳлар туризм бошқармаси маълумотларига кўра, сайёҳларнинг катта қисми Қирғизистон, Тожикистон Қозоғистон фуқаролари бўлишган экан. Шунинг учун туризм минтақа учун ажралмас даромад манбаи ҳисобланади. Чуст шаҳри сайёҳлик кластерига айланиб бормоқда ва йилига минглаб сайёҳларни қамраб олмоқда. Туризм - иқтисодиётининг энг динамик соҳаларидан бири бўлиб хизмат қилмоқда Ўзбекистоннинг ҳар бир минтақаси туризм кластерининг марказидир. Чуст ўзининг неча йиллик асрлик миллий хунармандчилиги хам дунёга донғи кетган маскандур.

Ғовақишлоғинияёвкезганда.....

Чустнинг шимолий қисмида тоғ оралиғида тиниқ ва зилол сувни мусаффо ҳавосига эга Ғова қишлоғи жойлашганги ўлкамиздаги дам олиш жойларидан ҳечам қолишмайди. Бу ерда аҳоли асосан деҳқончилик, боғдорчилик, чорвачилик ва асаларичилик билан шуғулланишади. Қишлоққа саёхат қилар экансиз, ўзингизни мисоли жаннатга тушиб қолгандай ҳис этасиз. Бахорда қўш билан ер хадаётган деҳқонлар, мевазор боғларни парвариш қилаётган боғбонларни, дўппи, тикаётган қиз -жувонларни кўриб қўзингиз қувонади. Одамларнинг меҳмондўстлиги, бир

бирига меҳр- оқибати, каттага ҳурмат ва кичикка иззатда бўлишлари, шарқона анъанавий хусусиятларни сақланиб қолгани халқимиз урф- одатлари авлоддан-авлодга ўтаётганидан далолат.-Иккинчи Жаҳон уруши оқибатида етим қолганлар учун болалар уйи очиб, Россиянинг турли шаҳар ва қишлоқларидан келтирилган болалар меҳри дарё ғоваликлар қарамоғида ғамғўрлигида таълим тарбия олганлар.Шу меҳрибонлик уйида мени Фотима онам ошпаз бўлиб ишлаганлар деб ўз хотираларини ёдга олди нафақадаги 86- ёшли Ортиқпошша момо. Ғова сўзининг тарихий маъноси Ғова қишлоғи сувнинг бошида бўлгани учун сув талашиб жанжал, яни ғавғо чиқиб турган, шу туфайли ғавғо сўзи кейинчалик Ғовага айланиб кетган деган фикрни илгари суришган. Бундай фикрлаш халқимиз учун ҳурматсизлик бўларди. Негаки тарихдан биз яхши биламизки, ҳар бир қишлоқда энг обрўли одамлардан мироб тайинланган, улар сув тақсимотини адолатли олиб боришган. Чорвачилик билан ҳам шуғулланган оилалар ҳам кун сайин ортиб бормоқда. Ғова сўзи ғавғо сўзидан эмас, балки ғов сўзидан келиб чиққан дейиш мақсадга мувофиқ. Заҳириддин Муҳаммад Бобур ўзининг Бобурнома асарида Ғовада бир муддат бўлгани ҳақида ёзган, аммо Ғова сўзига изоҳ бермаган. Чуст туманида олиб борилган илмий тадқиқотларни Археолог В.И.Спришевский ўзининг тинимсиз изланишлари натижасида фан учун ғоят қимматли бўлган яна бир муҳим ноёб топилмани қўлга киритди.У Ғова қишлоғи яқинидаги адирли ерларда тошдан ясалган гумбаз мазорларини очиб текшириб, юрганда эрамизнинг III-IV асрларига доир шундай бир тутам пахта ипи ва чигит қолдиғини топади.Бу ип ёғоч найча ичида бўлгани учун минг йиллар давомида чиримай турган Бу топилма юртимизда пахтачилик тарихини ўрганишда катта аҳамиятга эга бўлди.Ғова қишлоғининг қадимги аҳолиси ҳозирги ўрnidан шарқ томонда жойлашган бўлган.Бу ҳозирги оққир атрофлари хисобланади.Бу ерда ғоваликларнинг қадимги қабристонни жойлашган. Бу Кўклам мазор қабристонидир.(Ҳозир ҳам бор) Қишлоқ ҳозирги ўрnidан Ғарб томонга кенгайиб борган.Чунки сой ҳам табиат қонунлари асосида Ғарб томонга сурилиб борган. Асосий машғулотлари дехқончилик,чорвачилик билан ҳам шуғуланишган. Ирригация масаласида анча тадбиркор халқ.Сойдан "Кўтарма" усулида дашт ерларга сув чиқаришган,янги ерлар очиб,боғ,узумзорлар барпо қилишган.Бугунги кунга келиб дашт ерларда ҳам дехқончилик қилиш учун шароитлар қилиниб борилмоқда.Бундай манзарали ва ободлик ҳуқум сураётган масканда қўлингга қалам олиб ижод қилишга ҳам ундайди.

Ғова қишлоғи асосан картошка етиштиришга ихтисослаштирилган бўлиб, Ғовада картошка экмайдиган хонадонни топиш амримаҳол. Дехқончиликнинг қизиқ томони шундаки, экинни ерга қадаш, унга ишлов бериш ва ҳосилни йиғиш ишлари от ва эшаклар ёрдамида амалга оширилади.Қишлоқда картошка шунчалик кўп экиладики, мавсумда қишлоқ ҳудудида картошкани улгуржи сотувчи алоҳида бозор

ташкил қилинади. Деҳқонларнинг айтишича, баъзида бу бозордан кунига 500 тоннагача картошка бошқа ҳудудларга сотилар экан.

Ғова қишлоғи ҳақида эшитмаганлар бўлмаса керак. Айнан шу тоғ бағрида жойлашган бу қишлоққа бутун вилоятдан ва қўшни Республикалардан ҳам дам олувчилар келади. Шунга яраша дам олиш масканлари ҳам кўп.

Одамлар тоғ ёнбағирларидаги барча ерлардан унумли фойдалангани қувонарли ҳолат. Хуллас, Ўзбекистоннинг энг чиройли жойларидан бири Ғова десак, бўрттириш бўлмайди. Имкон топиб, бу ерга келсангиз, адашмайсиз. Ҳа бу Ғова қишлоғи яқин 4-5 йил давомида анча ўзгаришларга ва хусн жамолини бошқа қишлоқлардан анча фарқ қила олишига эришди. Сабаби аҳоли ўсиши ҳамда даромадли бўлиши учун хар бир қарич ердан мақсадли фойдаланиш илинжида турли кўринишда дам олиш масканлари, 20 га яқин оилавий ўй меҳмонлари ташкил қилиниб даромадга эга бўлишмоқда.

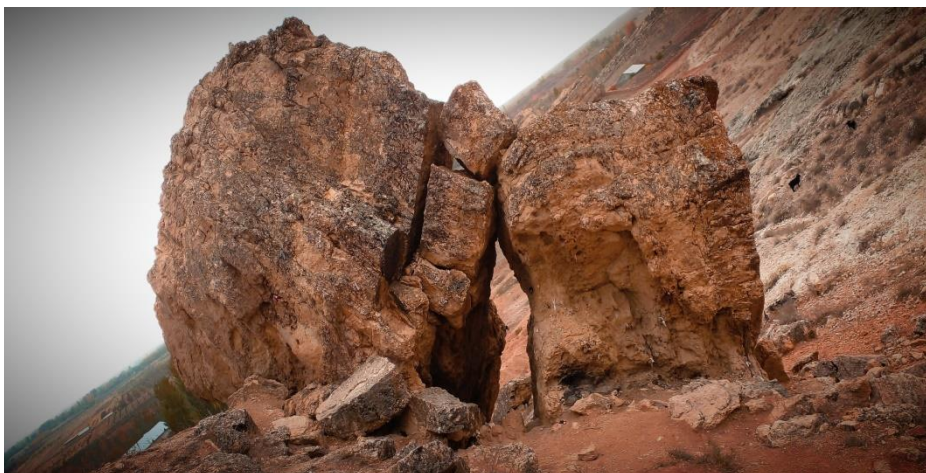
У серсув, тоза ҳаво ва тошқин сув келтирувчи бетакрор сой ёқасида жойлашган. Атрофи эса тоғлар билан ўралган ғоят сўлим ва хушҳаво макон. Тарихи яқин 3-4 минг йилга бориб тақаладиган Ғова ўзининг бетакрор табиати, қир-у тоғлари ва сою жилғалари билан азалдан минглаб сайёҳларни ўзига тортиб келган. Сўнгги йилларда қишлоқнинг туризм салоҳиятини янада юксалтириш борасида кенг қамровли ишлар амалга оширилмоқда.

— Ҳаракатларимиз замирида Ғовани ривожлантириш, туризм инфратузилмасини яхшилаш, қишлоғимиз меҳмонлари учун қулай шароитлар яратиш ва шу қатори бирга аҳолини иш билан таъминлаш мақсади мужассамлашган оилавий ўй меҳмонлари ташкилланиб келинмоқда дейди ёш тадбиркор Зиёвуддин.

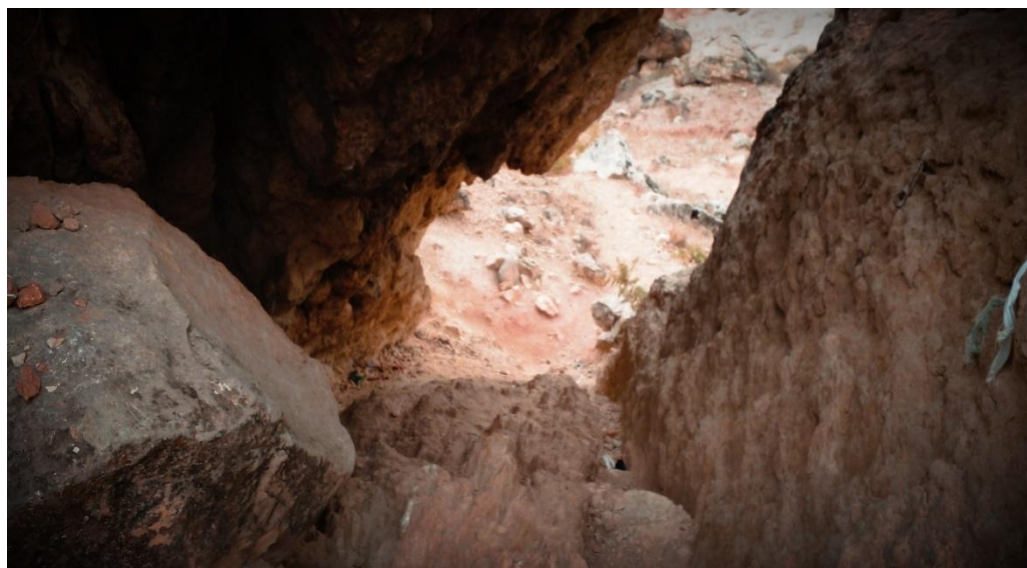
Албатта туризм ривожланган жойда беихтиёр яшаш шароити ҳам яхшиланиб боражак. Ҳа, Чуст шаҳри олам-олам таассуротлар манзили. Табиатидан тортиб инсонларигача фақат табиийликни ҳис қиласиз. Ҳамма кўрганига ишонади. Сиз ҳам келинг, кўринг ва завқланинг.

Қўрақўрғон қишлоғидаги Тешиктош минглаб сайёҳлар келадиган маскан

Юқорида айтганимиздек Чустнинг тоғлар бағрида жойлашган Қорақўрғон ва Ғова қишлоқлари борлиги ва айти дамба бу ерда туризм соҳаси ривожланмоқда негаки табиати ва иқлими ўзгача сирли тоғли маскандур.

Бу ерда тоғ-ғор туризмини ривожлантириш имкониятлари жуда катта. Яна бир жиҳатга эътибор қаратамиз, Тешиктош ва унинг атрофида шундай ажойиб манзаралар борки, кўплаб машҳур рассомлар қаламига тушган. Шунингдек, Тешиктош водий ва бошқа вилоятларга машҳур зиёратгоҳ мақомига ҳам эга. Сиз суратда кўриб турган маҳобатли тошнинг тешик жойини уч марта айланиб ўтилса, Яратганнинг қудрати билан нияларингиз ижобат бўлар экан.

Тешиктош бу восита холос. Бу ердами ёки бошқа муқаддас қадамжода бўласизми, қалбингиз Аллоҳга уланганидагина ниятлар рўёбга чиқади. Тешиктош Марказий Осиё аҳли учун машҳур қадамжо мақомига ҳам эга. Пурвиқор тоғлар турли хил шаклларга ҳам ўхшатиш мумкин. Қорақўрғонда айти Титаник деб ном олган тоғ мавжуд. У тепаликка чиқишда албатта **1970 йиллар** оралиғида хашар йўли билан бунёд бўлган ташриф буюрувчи меҳмонлар учун чиқиш зиналарини ҳам бунёд қилишган. Ушбу тепаликдан бутун қишлоқ мисоли кафтдек кўринади...

Чуст бир сўз билан айтганда муқаддас ва кўхна навқирон шаҳардур. Бизи билганларимиз шу хали биз билмаган маълумотлар қанча экан...!

Фойдаланилган адабиётлар :

1 Muqimjanovna, Mohira Muysinova, и Karimjonova Gulshanoy Sherali qizi. 2023. «JAMIYATDA BO'LAYOTGAN O'ZGARISHLARNING OILAGA TASIRI». Новости образования: исследование в XXI веке 1 (6):1068-72. <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/3826>.

2 Чуст тарихи

3 Наманган тарихи китоби

4 Turizm.uz sayti

Salijanovna, I. S., Sherbabayevna, H. Q., Rahmanova, M. Y., Nabibullayevich, X. F., & O'G'Li, A. I. N. (2022). O'SIB KELAYOTGAN YOSH AVLODGA TA'LIMIY VA DIDAKTIK O'YINLAR ORQALI TA'LIM BERISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. *Science and innovation*, 1(B3), 18-22.

Mirzakhililovich, Y. M., Nabibullaevich, K. F., & Abdulazizovna, K. B. (2021). Ecological-geographical distribution of aphids (homoptera aphidinea, aphididae) in the Fergana valley.

Юнусов, М. М., & Хабибуллаев, Ф. Н. (2021). Қаттиққанотлиларни йиғиш ва улардан коллекциялар тайёрлаш. *Scientific progress*, 1(4), 103-107.

Хабибуллаев, Ф., Осбаев, М. У., & Маматкулова, М. Т. (2017). Особенности иммунной системы слизистой оболочки тонкой кишки. *Актуальные научные исследования в современном мире*, (4-6), 137-141.

Xabibullayev, F. (2022, December). THE HISTORY OF THE ORIGIN OF THE ART OF STATUS AND TODAY. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 157-158).

Хабибуллаев, Ф. Н. (2019). Охрана и использование полезных насекомых. *Молодой ученый*, (21), 55-58.

Хабибуллаев, Ф. Н. ҲАШАРОТЛАРНИ ОДАМ ВА ТАБИАТ ҲАЁТИДАГИ РОЛИ. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ Заҳириддин Муҳаммад Бобур номидаги Андижон давлат университети, 197.